

Simon Rijdsdijk, President EVS

Openingswoord 22e EVS congres in Fulda, Duitsland

Zeer geëerde dames en heren, beste collega's, beste vrienden, geachte collega president BDS Volker Weber,

Het is voor mij een grote eer te gast te mogen zijn in de prachtige stad Fulda. Bekend als bisschopsstad en om zijn barokke architectuur.

De bijzetting van de bij Dokkum in Nederland gedode bisschop in de abdij van Fulda maakte van de stad een belangrijke bedevaartplaats. Uit deze periode dateert ook de romaanse Michaelskerk, een van de oudste kerken in Duitsland. Relieken van Bonifatius bevinden zich nu in de crypte onder de dom, die van later datum is.

Fulda, een stad in de buurt van Bad Salzschlirf, de vestigingsplaats van onze zustervereniging Bundesverband der Deutschen Standesbeamten und Standesbeamten, waar ook hun academie is gehuisvest.

Beste collega's, ons vak gaat over een breed palet aan onderwerpen op het terrein van het personen- en familierecht. Deze onderwerpen hebben te maken met veranderende familiebanden in onze samenleving. Ik noem adoptie, draagmoederschap, gezagsvraagstukken, naamrecht, complexe scheidingen, alimentatie, meerouderschap, draagmoederschap, et cetera. Dat is zomaar een greep uit de onderwerpen waarom het bij het personen- en familierecht gaat.

Het is goed om deze dagen met elkaar stil te staan bij de verschillende ontwikkelingen op die terreinen.

Dit zijn onderwerpen die mensen raken en waarbij ook ethische afwegingen om de hoek komen kijken. Je kunt het op verschillende manieren bekijken. Waar het dus om morele en ethische kwesties gaat raakt dit politiek.

Een belangrijk thema is niet alleen de erkenning van formele relaties van paren van gelijk geslacht binnen Europa, maar ook de erkenning van verschillende vormen van ouderschap binnen de Europese Unie, in het bijzonder voor 'regenbooggezinnen.'

In haar Staat van de Unie-toespraak in 2020 verklaarde de voorzitter van de Europese Commissie Ursula von der Leyen dat als onderdeel van de LGBTIQ-gelijkheidsstrategie er zal worden gestreefd naar wederzijdse erkenning van familierelaties in de EU. 'Als je in het ene land ouder bent, ben je in elk land ouder', zo stelde de Commissievoorzitter.

Toch weerspiegelt deze pakkende uitspraak of oneliner nog zeker niet de realiteit rondom de erkenning van ouderschap binnen Europa. Het streven is naar meer eenvormigheid wat betreft de erkenning van ouderschap binnen de EU.

Juridisch ouderschap ('afstamming') gaat over de familieband tussen een kind en een (meerderjarig) persoon. Niet alleen aan de biologische werkelijkheid, maar ook aan intentioneel en sociaal ouderschap wordt in nationale rechtsstelsels belang gehecht bij de toekenning van juridisch ouderschap.

De beschrijving van het 'traditionele gezin' is dat het een gezin is bestaande uit een man en vrouw (bij voorkeur gehuwd) die samen biologische/genetische kinderen hebben en deze kinderen samen opvoeden in een monogaam, duurzaam samenlevingsverband. Als dit gezin het uithangbord is van het 'traditionele gezin', zijn er al snel heel wat gezinnen die buiten de boot vallen; zoals eenoudergezinnen en nieuw-samengestelde gezinnen of (plus-ouder)gezinnen na scheiding of separatie door de ouders. Onder niet(?)-traditionele gezinnen vallen gangbaar ook gezinnen met twee vaders, twee moeders, of transouders (LHBT-ouderschap), gezinnen waarbij kinderen ter wereld komen via artificiële reproductieve technieken zoals donorschap of draagmoederschap. In deze gevallen zijn er in principe meer dan twee partijen betrokken (bijvoorbeeld een donor of draagmoeder en/of eiceldonor) bij de totstandkoming van het ouderschap.

Daarbij komt dat ieder land eigen regels heeft over hoe juridisch ouderschap ontstaat, ook de erkenning van in het buitenland ontstaan juridisch ouderschap wordt geregeld in internationaal privaatrechtelijke regels die per land verschillen.

Dit kan van invloed zijn op het vrije verkeer van personen.

Juridisch ouderschap is dan ook belangrijk en niet alleen voor het familierecht. Het ligt aan de basis van veel rechten en verplichtingen, o.a. verkrijging van nationaliteit, verblijfsrechten. In het familierecht heeft het gevolgen voor onder meer ouderlijk gezag, kinderalimentatie en erfopvolging.

Volgens de Europese Commissie is een meer uniforme toepassing van de regels op grond waarvan ouderschap binnen de EU wordt erkend en vastgesteld wenselijk. Er bestaan al Europese verordeningen die IPR-regels bevatten over gevolgen van het juridisch ouderschap, zoals het ouderlijk gezag, alimentatieverplichtingen en erfrecht die al in meer of mindere mate gereguleerd worden door het recht van de EU. Maar niet over het ontstaan en de erkenning van het ouderschap zelf binnen de EU.

Het in artikel 8 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens vervatte recht op bescherming van het privé- en gezinsleven staat in een onduidelijke verhouding tot juridische bescherming van niet-traditionele gezinnen.

Sinds het mijlpaalarrest Marxck in 1979, dat het einde inluidde van de wettelijke discriminatie tussen kinderen geboren uit gehuwde en ongehuwde ouders, heeft het familierecht zich verder ontwikkeld buiten de grenzen van het 'traditioneel' (biologisch) ouderschap en het huwelijk. Medische ontwikkelingen op het vlak van artificiële reproductieve technieken, gewijzigde maatschappelijke opvattingen rondom ouderschap en verder doorgevoerde LHBT-emancipatie en -regelgeving binnen Europa hebben deze ontwikkelingen mede vorm gegeven. Door de jaren heen is (de interpretatie van) het EVRM ook onderhevig geweest aan veranderingen, en deze veranderingen zijn sprekend voor de ontwikkeling van dominante opvattingen rond familie en ouderschap.

Op tal van onderwerpen op het terrein van het personen- en familierecht bestaan nog verschillen tussen de landen. Ook niet verwonderlijk, omdat zoals ik eerder heb aangegeven de thema's vooral over morele en ethische kwesties gaan. Hoe wil een samenleving het leven inrichten? Culturele verschillen bepalen daarmee ook verschillende richtingen in de wet- en regelgeving van de landen. Het kan ook leiden tot een "kortsluiting" tussen betrokken rechtsstelsels.

Kortsluiting die vervolgens indirect van invloed is op het vrije verkeer van personen en de werking van artikel 8 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

...

Over een aantal weken vinden er Europese Parlementsverkiezingen plaats. Het is de tiende keer dat het Europees Parlement rechtstreeks wordt gekozen en de eerste keer sinds het Verenigd Koninkrijk de unie verliet.

In een toenemend aantal landen binnen de EU nemen we bij laatstgehouden verkiezingen aardverschuivingen waar. Zo ook in Nederland. De verwachting is dat dit ook bij de Europese verkiezingen gaat gebeuren en het Europees Parlement behoorlijk van kleur zal verschieten.

Het gaat om de groei van politieke partijen die in het algemeen meer protectionistisch zijn, vinden dat ieder land helemaal zelf moet bepalen hoe het de samenleving inricht, minder op interlandelijke samenwerking is gericht en er conservatieve waarden op nahouden wat betreft familie- en gezinsleven en de manier waarop mensen hun leven willen inrichten.

Wat kan dat gaan betekenen voor onderwerpen op het terrein van het personen- en familierecht? Laten we het niet overschatten, want het is tegelijkertijd niet te verwachten dat de bedoelde politieke stroming een meerderheid zal gaan vormen in het Europees Parlement.

Maar toch...

Tegen de achtergrond van het door mij geschetste ben ik buitengewoon geïnteresseerd in de presentaties de komende dagen. Er ligt een uitstekend programma met bijdragen vanuit Letland, Duitsland, Estland, Italië, Slovenië, Polen, Nederland, Slowakije, België, Zwitserland, Portugal en Bulgarije. Een compliment aan de organisatoren van dit EVS congres is dan ook gepast!

Ik wens u allen een leerzaam en inspirerend congres en dank u voor uw aandacht!

